

WMO-consulent in de tang

Willem Bertels

Gemeenten moeten fors bezuinigen, ook op hun uitgaven voor WMO-voorzieningen. Maar de bevolking vergrijst en steeds meer van die grijsaards wonen alleen en hun kinderen aan de andere kant van het land. Steeds meer burgers vinden ook dat ze ‘gewoon recht hebben’ op een WMO-voorziening. Het beroep op de huishoudelijke hulp en andere WMO-voorzieningen neemt dan ook toe. Biedt ‘kantelen’ een oplossing?

Sandra is consulent Maatschappelijke Ondersteuning bij een gemeente van zo'n 80.000 inwoners. Op een dag ziet ze op haar computerscherm een signaaltje uit de Gemeentelijke Basisadministratie verschijnen. Mevrouw De Groot is een maand geleden verhuisd. Vreemd dat ze dat niet even heeft laten weten, denkt Sandra. Mevrouw De Groot is 83 jaar en ontvangt sinds twee jaar een persoonsgebonden budget voor drie uur huishoudelijke hulp per week. De hulp wordt uitgevoerd door haar schoondochter die in een andere wijk woont op ongeveer tien minuutjes fietsen.

Dokterswoning

Sandra kijkt even op Google Street View in welke buurt en in wat voor huis haar klant is gaan wonen. Het blijkt te gaan om een voormalige dokterswoning, gebouwd in de jaren '70. De basisadministratie meldt dat op dat adres niet alleen mevrouw De Groot woont, maar ook haar zoon en schoondochter. Heel even googelen laat bovendien zien dat op hetzelfde adres een bedrijf voor gastouderopvang is gevestigd. Sandra vindt dat ze even op huisbezoek moet en maakt een afspraak met mevrouw.

Mevrouw woont in het praktijkgedeelte van de woning. Ze heeft daar haar eigen bedoeninkje met een woon-, slaap- en badkamer, alles lekker gelijkvloers. Op Sandra's vraag wie de huishoudelijke hulp verleent, antwoordt mevrouw dat ze nog steeds zo blij is met haar schoondochter. Daarop legt Sandra uit dat er in de gebruikelijke zorg wordt voorzien en dat ze waarschijnlijk moet besluiten de voorziening te beëindigen. Ze verwijst daarbij naar de regel dat de gemeente een beperking niet hoeft te compenseren als er in hetzelfde huishouden een meerderjarige is die in de gebruikelijke zorg kan voorzien. In haar geval zijn dat er zelfs twee.

Twee huishoudens

Dan wandelt schoonzoon binnen. Hij hoort het verhaal aan en laat meteen weten een beëindiging niet te zullen accepteren. Hij kondigt aan in bezwaar te zullen gaan. Ieder kind kan volgens hem zien dat het gaat om twee verschillende woningen, waaraan hij toevoegt dat de Sociale Verzekeringsbank (SVB) het daarmee eens is. Die had na de verhuizing meteen laten weten te zullen gaan korten op moeders AOW. Vervolgens heeft meneer de deur tussen woning en praktijkgedeelte dichtgemetseld, wat voor de SVB voldoende was om niet tot actie over te gaan. Overigens wilde hij, om het helemaal formeel te maken, best wel bij de gemeente een extra huisnummer aanvragen.

Sandra kan nu twee kanten op. Beëindigen omdat is voorzien in de gebruikelijke zorg. Dat is de moeilijke weg. Ze krijgt dan onherroepelijk te maken een hoop juridisch gehacketak over de vraag of het wel of niet om twee huishoudens gaat. Het feit dat de SVB al door de knieën is gegaan maakt het er niet eenvoudiger op. De makkelijke weg is niks doen. Sandra hoeft dan in haar rapportage alleen te vermelden dat het gaat om twee gescheiden huishoudens. Aanvrager blij, zoon en schoondochter blij, en het afdelingshoofd merkt het niet eens. Maar bij Sandra knaagt het. De kosten blijven immers oplopen en ze vindt dat ze naar de geest en niet naar de letter van de wet moet handelen.

Sandra realiseert zich namelijk dat de gemeente fors moet bezuinigen en heeft goed in haar oren geknoopt dat het gemeentebestuur wil dat burgers minder leunen op de overheid. Burgers moeten beter voor zichzelf en meer voor elkaar gaan zorgen. "Op eigen kracht", heet dat. En als 'gewone' burger van dit land vindt Sandra dat zoon en schoondochter best voor moeder kunnen zorgen, ook als ze nog steeds aan de andere kant van de stad zou wonen.

Sandra legt haar dilemma voor aan de kwaliteitsadviseur. Deze is het met haar eens: formeel gezien woont er niemand bij mevrouw die haar huisje kan poetsen en haar bed opmaken. Maar de feitelijke situatie is natuurlijk dat er wel zo iemand is, sterker nog, er zijn er twee. Maar voor de zekerheid besluiten ze eerst even bij de collega's van bezwaar en beroep langs te gaan. Die denken er anders over. Onder verwijzing naar de verordening en de beleidsregels zeggen ze dat ze het risico te groot vinden dat de bezwaarschriftencommissie het bezwaar gegrond verklaart. In goed overleg besluiten ze dat Sandra en de kwaliteitsadviseur samen een tweede huisbezoek zullen afleggen. Bedoeling is dat ze de feitelijke situatie nauwgezet onderzoeken. Daarbij zullen ze natuurlijk vooral inzoomen op de vraag: is voorzien in de gebruikelijke zorg en indien ja, hoe? Daarna zullen ze besluiten.

De lift

Een collega van Sandra, laten we hem Wim noemen, is bezig met een aanvraag voor een lift voor een gehandicapte jongen van 8 jaar. Hij is ter wereld gekomen met een ernstige aangeboren handicap. Hij is rolstoelgebonden en is ook verstandelijk beperkt. Hij woont bij zijn ouders in een pand waarvan de WOZ-waarde 1,2 miljoen Euro bedraagt. Vader vertoeft veel in het buitenland, moeder zorgt voor haar kind dat overdag naar het speciaal onderwijs gaat. De ouders zijn niet onbemiddeld. Moeder kan haar kind niet meer de trap op- en afdragen. Aan- of inbouwen van was- en slaapvoorzieningen op de begane grond mag niet omdat het pand op de monumentenlijst staat. Een personenlift mag wel, maar die kost, inclusief installatie en bouwkundige inpassing, maar liefst 50.000 Euro. Wim is van mening dat verhuizen naar een gelijkvloerse woning de meest goedkope en adequate oplossing is, maar daarmee gaan ouders niet akkoord. Het pand is op dit moment aan de straatstenen nog niet te slijten. Na veel heen en weer gepraat met het afdelingshoofd en de kwaliteitsadviseur wordt besloten de lift toch (in eigendom) te verstrekken.

In de tang

En zo komen er elke week wel een paar van zulke dilemma's. De gemeente moet bezuinigen, maar om een aantal redenen is dat nog niet zo eenvoudig:

- het rijk heeft de WMO 'beleidsarm' ingevoerd. Dat wil zeggen, de wet schrijft alleen voor dat de gemeente een beperking moet compenseren. En op de achterhand zitten een bezwaarschriftencommissie en een bestuursrechter die daar nauwgezet op toezien;
- de bevolking vergrijst, de medische techniek schrijdt voort met als gevolg, veel mensen met gezondheidsbeperkingen die meestal alleen thuis wonen (en daar ook het liefst tot hun dood willen blijven zitten, ook als dat eigenlijk niet meer verantwoord is);
- de mensen worden mondiger. Ze weten steeds beter waar ze recht op hebben en hoe ze dat moeten veilig stellen;
- door bezuinigingen op sociale voorzieningen en de economische crisis neemt de armoede toe, vooral aan de – vreselijk woord – onderkant van de samenleving. Of je nu te rade gaat bij een GGZ-hulpverlener, een WMO-consulent, een klantmanager Wwb of een schuldhulpverlener, allemaal zullen ze zeggen dat ze steeds meer mensen zien die kampen met een hele trits van problemen.

Kortom, de WMO-consulent zit in de tang tussen enerzijds de overheid elke beperking gecompenseerd wenst te zien maar daar geen budget bij legt en anderzijds een individualiserende samenleving met een toenemend aantal 'beperkten' die hun rechten claimen.

De reddende engel

De reddende engel die de consulent uit deze omklemming moet bevrijden heet De Kanteling. Zowel bestuurders, politici als beleidsadviseurs hebben al hun hoop op haar gevestigd en zien dan ook reikhalzend uit naar haar komst. Maar van waar naar waar er gekanteld moet worden, daar laten ze zich niet over uit en al helemaal niet geven ze aan wat die kanteling dan in meetbare termen moet opleveren. Ze blijven steken in een vage doelen als 'eigen kracht eerst', 'eigen verantwoordelijkheid' en 'burgerschap' en in al even vage middelen als 'het gesprek aan de keukentafel' en 'zorgen dat in plaats van zorgen voor'. Ik durf de stelling aan dat de wetgever geen flauw idee heeft van de hoogte van de bezuiniging die de kanteling moet opleveren.

Harde criteria

En de WMO-consulent? Die blijft ontredderd achter. Het is niet zo dat zij het gesprek met de aanvrager niet wil voeren; als het moet zelfs aan de borreltafel. De consulent wil graag samen met de klant op zoek naar wat hij zelf nog kan en onderzoeken of er voorliggende of goedkopere collectieve voorzieningen zijn, in plaats van dure individuele. Maar ze verwacht hiervan niet alle heil en ik begrijp dat. Ik vind dat de wetgever zijn burgerdienaars niet met lege handen mag laten staan. Hij moet ze voorzien van passende instrumenten in de vorm van een aantal harde criteria om voor een WMO-voorziening in aanmerking te komen. Daarbij denk ik aan:

- een inkomens- en vermogenstoets op alle voorzieningen, inclusief rolstoelen;
- familieleden in de 1^e graad die niet verder weg wonen dan 10 kilometer, leveren de gebruikelijke zorg;
- verhogen van de eigen bijdrage naar draagkracht;
- invoeren van een leeftijdsgrens.

Wie vult aan?

Willem Bertels is cultureel antropoloog. Hij is interim manager en adviseur en lid van de redactie van Sociaal Bestek. Reacties van lezers zijn welkom op info@willembertels.nl.

Dit artikel is geplaatst in: Sociaal Bestek, nr. 5, jrg. 74, pp. 22 – 23.